

Fångade i fästningen

Februari 1808 – ryska soldater är på väg över Kymmene älv. Kriget har nått Sverige. Men utanför Helsingfors ligger Nordens Gibraltar, en av världens största sjöfästningar, det ointagliga Sveaborg med en garnison på 7 000 man och hela svenska skärgårdsflottan på 200 fartyg. Två månade senare har Sveaborg kapitulert. Vad hände? Förräderi?

Sveaborgs fall är utgångspunkten i del två av föreningen Interaktiv Historias pjästrilogi kring de historiska händelser som ledde fram till Sveriges sista krig och den slutliga delningen av det svenska riket.

Förra året kom *Dagarna i Tilsit* som behandlade de politiska beslut som låg till grund för Rysslands anfall på Sverige 1808 och i den avslutande delen, med premiär nästa år, är platsen Stockholm och den politiska maktkamp som leder fram till statskuppen 1809.

Men nu handlar det alltså om Sveaborg och pjäsen med samma namn har premiär på Profilteatern på tisdag. För manus svarar som vanligt Anna Sara Hammar, för regin Emil Nilsson Mäki och fyra av de sex skådespelarna var också med i trilogins första del.

Så, ger pjäsen svaret på frå-

gan varför Sveaborg inte höll stånd?

Anna Sara Hammar, som till vardags är gymnasielärare i historia, tvekar på svaret. Denna tvekan har två orsaker: hon vill inte förstöra spänningen för dem som ska se pjäsen och, kanske viktigare, hon har – trots flitigt grävande i dagböcker, protokoll och arkiv – kommit fram till vad historiker brukar komma fram till: det finns inget definitivt svar, ingen enkel eller allomfattande förklaring.

Finlands nationalskald Runeberg beskriver i sin dikt Sveaborg fästningens kommendant Cronstedt som en förrädare. Många andra har också varit inne på det spåret, men så pass mycket kan väl avslöjas redan nu, att Anna Sara Hammar inte delar den synen.

– Nej, Cronstedts förräderi tror jag inte på. Det handlade nog om att han redan från början var skeptisk till kriget, allt mer tappade tron på det, och att han av olika orsaker successivt bröts ner.

En av de ”andra omständigheterna” kan vara hans familjeliv. Sveaborg var ett samhälle i sig – här fanns inte bara soldater, utan också officerarnas familjer, hantverkare, arbetare, tjänstefolk. Här idkades socialt umgänge, här utspelades privata intriger, här förekom underhållning som teater.

Hammar menar att historia inte bara skrivs i maktens korridorer, att stora politiska beslut inte alltid

Daniel Rudsteth och Frida Sandberg i rollerna som kommendant Carl Olof Cronstedt och dennes hustru i pjäsen Sveaborg, den andra delen i den trilogi över de historiska händelser som leder fram till Sveriges sista krig, slaget vid Sävar och delningen av det svenska riket.

FOTO: ANDREAS NILSSON

fattas på behörigt avstånd från makthavarens intimsfär.

Därför är pjäsen Sveaborg ett ödesdrama som utspelar sig på olika nivåer. Här finns Cronstedts hustru och dotter med – och den press som kommendanten utsätts för kommer inte bara från de ryska soldaterna eller den propaganda och ryktesspridning som tagit sig in i fästningen. Trycket mot Cronstedt kom också inifrån familjen.

– Han var ju inte bara fästningens kommendant. Han var också make och far. Jag vill inte påstå att

privatlivet bestämmer historien, men alla de här tre rollerna satte sina avtryck på Cronstedt.

Inom ramarna

De sex skådespelarna på scenen spelar sju roller, varav två är fiktiva, helt påhittade av Hammar. Men hon understryker att även dessa två karaktärer har att hålla sig inom ramarna för det historiskt tänkbara; de har funnits, om inte som namn, så dock som existerande typer från denna tid.

Vad gäller intrigerna och skeendet inne i Sveaborg har Hammar –

med utgångspunkt från de fakta som finns – fyllt i historiens ”luckor” med sina egna tolkningar.

– Det har varit en tacksam historia att göra en pjäs av. Dramaturgin är ju redan mer eller mindre inlagd.

Sveaborg är indelad i två akter med en sammanlagd längd av två timmar inklusive paus. Premiär nu på tisdag alltså med föreställningar fram till 14 december.

ANDERS SJÖGREN